

Demografik Değişimlerin Türkiye'nin Güvenliğine Etkileri Üzerine Bir İnceleme

An Examination of the Effects of Demographic Changes on Türkiye's Security

Gürkan GÜNDÜZ^{1*}

^{1*}Bağımsız Araştırmacı, Tunceli,
Türkiye

*Sorumlu yazar/
Corresponding author:
drgurkangunduz@gmail.com

Başvuru/Submitted: 08.01.2026
Kabul/Accepted: 04.03.2026

Atıf/Cite as:
Gündüz, G. (2026). Demografik
değişimlerin Türkiye'nin
güvenliğine etkileri üzerine bir
inceleme. Çankırı Karatekin
Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Dergisi, 17(1), 306-317.

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı, demografik değişimlerin Türkiye'nin güvenlik yapısı üzerindeki etkilerini kavramsal ve analitik bir çerçevede incelemektir. Çalışmada, nüfusun doğurganlık, ölüm ve göç gibi temel bileşenler üzerinden geçirdiği dönüşüm sürecinin, ulusal güvenlik politikalarıyla olan ilişkisi ortaya konulmaktadır.

Yöntem: Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir; demografik değişim ve güvenlik kavramları literatür taramasına dayalı olarak ele alınmıştır. Çalışma kapsamında demografik geçiş kuramı esas alınmış, Türkiye'nin demografik yapısına ilişkin istatistiksel veriler ve güvenlik literatüründeki kavramsal yaklaşımlar bütüncül bir perspektifle analiz edilmiştir.

Bulgular: Çalışma bulguları, Türkiye'de doğurganlık oranlarının düşmesi, yaşam beklentisinin artması ve nüfusun yaşlanması gibi demografik eğilimlerin; iç güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik ve ulusal güvenlik alanlarında yeni risk ve tehditler ürettiğini göstermektedir. Ayrıca iç ve dış göç hareketlerinin, nüfusun mekânsal dağılımında dengesizliklere yol açarak güvenlik algısını ve toplumsal bütünlüğü olumsuz etkilediği tespit edilmiştir.

Sonuç: Sonuç olarak demografik değişimlerin, Türkiye'nin güvenlik politikaları açısından tamamlayıcı değil, doğrudan belirleyici bir unsur olduğu ortaya konulmuştur. Güvenliğin yalnızca askerî boyutla sınırlandırılmasının yetersiz kaldığı; demografik, sosyal ve ekonomik boyutları içeren bütüncül bir güvenlik anlayışının geliştirilmesinin zorunlu olduğu değerlendirilmektedir.

Özgünlük: Çalışma, demografik değişimleri güvenlik olgusu ile çok boyutlu bir çerçevede ele alarak, nüfus dinamiklerinin Türkiye'nin ulusal güvenlik politikalarındaki belirleyici rolünü ortaya koyması bakımından literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Demografik değişim, göç, güvenlik, nüfus, ulusal güvenlik.

Abstract

Aim: The aim of this study is to examine the effects of demographic changes on Türkiye's security structure within a conceptual and analytical framework. In this context, the transformation of population dynamics—particularly fertility, mortality, and migration—is analyzed in relation to national security policies.

Method: The study adopts a qualitative research design based on a comprehensive literature review. Demographic change and security concepts are analyzed through the lens of demographic transition theory, while statistical data on Türkiye's population structure and conceptual approaches in the security literature are evaluated within an integrated perspective.

Results: The findings indicate that demographic trends in Türkiye—such as declining fertility rates, increasing life expectancy, population aging, and intensified internal and external migration—generate new risks and threat areas in internal security, societal security, economic security, and national security. Moreover, large-scale migration movements create spatial imbalances in population distribution, negatively affecting social cohesion and security perceptions.

Conclusion: The study concludes that demographic changes constitute not a complementary factor but a directly determining component of Türkiye's security policies. It is emphasized that security approaches limited solely to military dimensions are insufficient, and that a comprehensive security framework integrating demographic, social, and economic dimensions is necessary.

Originality: This study contributes to the literature by addressing demographic change and security within a multidimensional framework and by highlighting the determining role of population dynamics in shaping Türkiye's national security policies.

Key Words: Demographic change, migration, national security, population, security.

Giriş

Genel olarak nüfus ya da demografi, sınırları belirli bir alanda, belirli bir zaman aralığında yaşayan insan sayısını ifade etmektedir. Farklı bir tanıma göre de “Nüfus, hareket halinde, her an ve durmadan değişen bir olgudur.” Nüfus konusu birçok disiplinin esas araştırma konularından birisini oluşturmaktadır. İnsanların sayısal bakımdan yeryüzündeki dağılışı, söz konusu dağılıma sebep olan etkenler, göç gibi nüfus hareketleri, doğumlar ve ölümler, nüfus yapısına bağlı birtakım özelliklerin yer ve zamana bağlı olarak gösterdiği değişiklikler, çok sayıda farklı bilim dalları tarafından ele alınmaktadır. “Dünyada bölgeler arasında yapılan göçler ve gerçekleşen doğumlar bir nüfus hareketi meydana getirirler. Yerleşilen bir sahanın sağladığı olumlu ve olumsuz koşullar o sahanın genel anlamda nüfus ve oluşan nüfus hareketini doğrudan etkilemektedir” (Sertkaya Doğan ve Bostan, 2019, s. 63).

Demografiye ilişkin inceleme yapıldığında bazı temel kavramların öne çıktığı görülmektedir. Demografide kaba doğum hızı olarak adlandırılan doğum oranı ve doğurganlığın hızı önemli kavramlar arasında yer almaktadır. Buna örnek olarak 2023'te Türkiye'de doğum oranı hızı binde 11,2 olarak hesaplanmıştır. Bu durum, bahsi geçen yılda 1000 kişi başına ortalama olarak 11,2 doğum düştüğünü ortaya koymaktadır.

Demografide toplam doğurganlık hızı kavramı, bir kadının üreme çağı olan 15-49 yaş aralığında dünyaya getirme ihtimali bulunan ortalama çocuk sayısını ifade etmektedir. Nüfus üzerine gerçekleştirilen analitik değerlendirmelerde yenilenme düzeyi, çoğunlukla 2,1 çocuk olarak kabul görmektedir. Bu seviye, bir ülkedeki nüfusun sabit kalmasını sağlayacak doğurganlık oranına işaret etmektedir. Toplam doğurganlık hızının azalarak söz konusu değer altına düşmesi ilgili bölgedeki nüfusun azalmaya başlayacağını, bu değer üzerine çıkması ise nüfusun artış göstereceğini ortaya koymaktadır (https://www.medipol.edu.tr/sites/default/files/document/18_03_2025-saglik-politika-atolyesi.pdf, E.T. 25.09.2025). 2000'li yıllardan itibaren Türkiye'de toplam doğurganlık hızının yukarıda belirtilen sayının görece altına düşmesi, Türkiye'nin demografik yapısı ve geleceği bakımından dikkatle takip edilmesi gereken bir gelişmedir.

Demografideki en önemli kavramlardan birisi nüfus değişimleridir. Demografik değişim, toplumların daha fazla teknoloji, eğitim ve ekonomik kalkınma gibi çeşitli niteliklere kavuşmasıyla doğum ve ölüm oranlarının yüksekte düşüğe doğru tarihsel değişimini ifade etmektedir. Demografik geçiş ya da değişim, son iki yüzyıldır dünyanın çoğunda meydana gelmiştir. Bilhassa Malthus sonrası dönemin eşi benzeri görülmemiş nüfus artışını getirmiş ve ardından dünyanın tüm bölgelerinde doğum oranlarını ve nüfus artışını önemli ölçüde azaltmıştır. Bu değişim birçok sanayileşmiş ülkede meydana gelmiş ve dünyada önemli gelişmelere sebep olmuştur. Buna bağlı olarak da dünya genelinde yeni nüfus yapısına ilişkin güvenlik politikaları üretilmiştir.

Önceki paragraflarda yapılan açıklama bağlamında nüfus ve demografi iç içe geçmiş iki önemli kavramdır ve biri, diğerinden ayrı olarak düşünülemez. Bu anlamda güvenlik kavramının ne olduğunun anlaşılması, nüfusla arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak bakımından önemlidir. Türkçe sözlükte, güvenlik ile emniyet kelimeleri anlam bakımından aynı ve birbirinin yerine kullanılmaktadır. Aynı şekilde, güvenlik ve emniyet kelimeleri, çeşitli dokümanlarda birbirine benzer şekilde, “askeri literatürde ise personel, bilgi ve malzemenin her türlü tehditten korunması ve gizlenmesi amacıyla alınan tedbirler” şeklinde tanımlanmıştır.

Yukarıda verilen bilgiler dışında güvenlik olarak adlandırılan kavram; genel olarak taktik ve operasyonel seviyede ülke, kurum, kişi ya da bir çalışmanın güvenliği biçiminde, emniyet sözcüğü ise, stratejik düzeyde birlik ve bütünlük, ateşli silah, askeri araç ve malzeme ile teknik düzeyde teçhizat için kullanılan bir kavramdır. Kavrayış biçimi olarak ele alındığında güvenlik ile emniyet arasında bir farkın bulunduğu ve söz konusu farkın da sayısal olarak büyüklük ve nicelikten kaynaklandığı ortaya çıkmaktadır. Mesela bir ülkenin, büyük bir şirketin, çok sayıda binanın yer aldığı sitenin ya da kullanılan araçların emniyetinin nasıl sağlanabileceğinden söz edilebilir (Küçükşahin, 2006, s. 10). Buna karşılık,

tehlikeli bir duruma yönelik olarak kavramayı ve bu tehlikeye karşı önlemler almayı tek başına yapabilmesi yeteneğine sahip olması münasebetiyle insanlar için güvenlik kavramının kullanılması, çok daha yerindedir.

Günümüzde güvenlik kavramı, teknolojik gelişmelere bağlı olarak fiziksel sınırların ötesine geçerek siber uzayı da kapsayan çok boyutlu bir yapıya evrilmiştir. Klasik tehdit tanımlamalarının yerini daha karmaşık ve öngörülemez risklere bıraktığı bu süreçte, siber güvenlik ulusal güvenliğin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Türkiye'nin demografik yapısındaki değişimler ve internet kullanımının toplumsal hayatın her alanına nüfuz etmesi, siber alanı sadece teknik bir mesele olmaktan çıkarıp, devletin asli savunma alanlarından biri olan soyut bir savaş üstünlük alanına dönüştürmüştür. Bu bağlamda, demografik dönüşümün yarattığı toplumsal dinamiklerin siber dünyadaki yansımaları, ulusal güvenlik stratejilerinin siber savunma politikalarıyla eş güdümlü olarak geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır (Gündoğdu, 2023, ss. 1-3). Nüfus yapısındaki bu niteliksel değişimler, sadece fiziksel alanlarda değil, günümüzün kaçınılmaz bir gerçeği olan dijital mecralarda da yeni güvenlik mülahazalarını beraberinde getirmektedir.

İzah olunduğu üzere nüfus ve güvenlik kavramları arasında genel olarak bir bütünlük bulunmaktadır. Zira güvenlik politikalarının temel hedeflerinden birisi toplumun can, mal ve namus güvenliğini sağlamaktır. Bu çalışmada genel olarak nüfus ve güvenlik kavramları ele alınmış ve Türkiye'de demografik değişimlere nelerin sebep olduğu ve bunun güvenliğe etkilerinin neler olduğu hususu izah edilmeye çalışılmıştır. Çok sayıda farklı kaynağın kullanıldığı bu çalışmada demografik değişim ve güvenlik alanında çalışan bilim insanlarına katkı sunulması hedeflenmektedir.

Yöntem ve Bulgular

Bu araştırma, demografik değişimlerin Türkiye'nin güvenlik yapısı üzerindeki yansımalarını bütüncül bir perspektifle analiz etmek amacıyla tasarlanmıştır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden literatür taraması ve doküman analizi tekniği benimsenmiştir. Araştırma süreci, demografik değişim ve güvenlik kavramları arasındaki teorik ilişkinin demografik geçiş kuramı çerçevesinde ele alınmasına dayanmaktadır.

Çalışma kapsamında, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından paylaşılan doğum, ölüm ve göç verileri ile ulusal güvenlik literatüründeki kavramsal yaklaşımlar ikincil veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Toplanan veriler; iç güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik ve ulusal güvenlik boyutları dikkate alınarak analitik bir süzgeçten geçirilmiş ve demografik dönüşümün güvenlik politikaları üzerindeki belirleyici rolü incelenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular, Türkiye'nin demografik yapısının son yüzyılda gelenekselden moderne doğru evrildiğini ve demografik geçiş sürecinin üçüncü aşamasında bulunduğunu göstermektedir. Yapılan analizler neticesinde şu temel bulgulara ulaşılmıştır:

- **Doğurganlık ve Yaşlanma Eğilimi:** Türkiye'de toplam doğurganlık hızının nüfusun yenilenme düzeyi olan 2,1'in altına düşerek 1,99 seviyelerine gerilediği tespit edilmiştir. Bu durum, uzun vadede nüfusun yaşlanmasına ve iş gücü piyasaları ile ekonomik güvenlik üzerinde risk oluşturabilecek bir demografik durağanlığa işaret etmektedir.
- **Ölüm Oranlarındaki Düşüş:** Sağlık hizmetlerindeki iyileşmeler ve teknolojik gelişmeler neticesinde bebek ölümü ve kaba ölüm oranlarında ciddi düşüşler yaşanmış, yaşam beklentisi artmıştır. Bu gelişim, nüfus yapısının kompozisyonunu değiştirerek sosyal güvenlik sistemleri üzerinde yeni yükümlülükler doğurmaktadır.
- **Göç Hareketleri ve Güvenlik Algısı:** İç göçlerin bölgeler arasında nüfus dağılımında dengesizliklere yol açtığı, özellikle Irak, Suriye ve Afganistan kaynaklı dış göçlerin ise Türkiye'nin demografik yapısını ve toplumsal bütünlüğünü olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Kitlesele göçlerin, toplumsal güvenlik ve ulusal güvenlik alanlarında yeni risk alanları ürettiği gözlemlenmiştir.
- **Güvenlik Tehditlerinin Çeşitlenmesi:** Demografik değişimlerin; sadece askerî güvenlik değil, aynı zamanda iç güvenlik, toplumsal güvenlik ve ekonomik güvenlik alanlarını doğrudan etkilediği bulgulanmıştır. Güvenliğin yalnızca fiziki sınırların korunmasıyla sınırlı kalmadığı, nüfus dinamiklerinin güvenlik politikalarında belirleyici bir unsur haline geldiği saptanmıştır.

1. Demografik Değişim ve Güvenliğe İlişkin Kavramsal Çerçeve

Demografik değişim, dünya genelinde yüksek seviyedeki doğum ile ölüm sayılarının ya da oranlarının zaman içerisinde azalarak düşük sayıdaki doğum ile ölüm seviyesine ulaşmasını ifade etmektedir. Dünya genelinde bu şekilde nüfus değişimleri Avrupa'da Sanayi Devrimi'nin başladığı 19. Yüzyılda ortaya çıkmıştır. Söz konusu sürecin 22. Yüzyılda sona ereceği tahmin edilmektedir. Bilhassa demografik değişimlerin ekonomideki gelişmelere bağlı olmasından dolayı devletlerin söz konusu değişimden kaynaklanabilecek sorunlara birtakım politikalarla çözüm bulması gerekir (Seyhun, 2006, s. 1).

Tarihsel süreç içerisinde demografik değişimler, dört aşamada gerçekleşmiştir. Bu sürecin birinci aşamasında doğum ile ölüm oranları son derece yüksektir. Dolayısıyla da bu dönem, modern devirler öncesinde gerçekleşmiştir (Can, 2023, s. 500). Bu da söz konusu dönemde nüfus artış hızının son derece yavaş olduğu anlamına gelmektedir. Bu dönem, tarım toplumunun başladığı dönemden 17. Yüzyılın sonuna kadar devam etmiştir. Yapılan araştırmalarda bu dönemde doğum ve ölüm oranı binde 30-50 arasında olmuştur. Bu dönemde her ne kadar çocuk ölümleri fazla olsa da çok fazla

çocuğun doğması, doğum kontrollerinin olmaması nedeniyle doğum oranları genel olarak yüksek olmuştur. Buna karşılık dönem boyunca görülen öldürücü salgın hastalıklar, yeterli olmayan sağlık koşulları, kıtlık ve sürekli yapılan savaşlardan dolayı ölüm oranları genel olarak yüksek olmuştur (Seyhun, 2006, s. 6). Ülkemizde nüfusun son yüzyıl içerisinde geçirmiş olduğu değişim ve dönüşümler, demografik aşamanın geçiş olarak bilinen sürecin bitimine çok yakın bir seviyede olduğunu göstermektedir. Zira Türkiye'nin 100 yılda geçirdiği süreç, demografik yapının gelenekselden moderne doğru evrilmesine yol açmıştır (Keskin ve Koç, 2023, s. 7). Türkiye'de demografik değişim bitmiş değildir ve süreç halen devam etmektedir.

Demografik değişim sürecinin ikinci aşamasında ise sağlık ve hijyen koşullarındaki iyileşmeler ölüm oranlarının düşmesine neden olur. Ancak doğum oranları yüksek kalır bu da nüfus artışını hızlandırır. Bebek ölüm oranlarında düşüş yaşanır; toplumda genç nüfusun oranı artmaktadır (Aydemir ve Başar, 2020, s. 103). Dünyada, 1940'lar ve 1950'lerde sağlık politikalarının gelişimiyle bu aşamayı yaşamıştır. Tıbbi ilerlemeler, sanitasyon ve yaşam standartlarının iyileşmesiyle ölüm oranlarının hızla düştüğü ancak doğum oranlarının yüksek kaldığı bu aşamada hızlı nüfus artışı (nüfus patlaması) yaşanır. Bebek ölümlerindeki azalma, kadınların eğitim seviyesindeki artış ve sağlık hizmetlerindeki gelişmeler bu sürecin kritik faktörleri arasında yer alır.

Demografik geçişin ikinci aşaması, gelişmekte olan ülkelerde görülür ve bu aşamada ölüm oranları önemli ölçüde düşerken doğurganlık oranları yüksek seviyesini korur. Ölüm oranlarındaki bu azalma halk sağlığı koşullarının iyileşmesi, kanalizasyon sistemlerinin geliştirilmesi ve gıda temizliğindeki ilerlemelerle gerçekleşir. Ayrıca teknolojik ve eğitsel gelişmelere erişim, hastalıkların azalmasına ve ölüm oranlarının daha da gerilemesine katkı sağlar. Bu aşamada doğurganlık ve ölüm oranları arasındaki dengesizlik nüfus artış hızının yükselmesine neden olur (Sertkaya Doğan ve Bostan, 2019, s. 64). Doğurganlık oranları değişmeye de ölüm oranlarının azalması daha fazla çocuğun hayatta kalmasını sağlar. Bu durum, özellikle genç bir nüfus yapısının oluşmasına yol açar. Önceki aşamada çocuk ölümlerinin yüksek olduğu durumların aksine bu aşamada doğan çocuklar daha uzun süre hayatta kalır.

Dünya genelinde demografik değişimlerin birinci ve ikinci aşaması dikkate alındığında Türkiye için şu sonuca varılabilir: 1935 ve 1945 yılları arasında doğum ve ölüm oranlarının yüksek olduğu Türkiye'de demografik dönüşümün ilk aşaması gerçekleşmiştir. 1945 ile 1965 yılları arasında ise doğum hızının yüksek ancak ölüm oranlarının arttığı Türkiye'de demografik değişimin ikinci aşaması görülmüştür. Daha sonra ölüm hızı gibi doğum hızının da düşmeye başladığı 1965-2000 yılları arasındaki dönemde bebek sayısının azalmasına bağlı olarak Türkiye'de nüfus artış hızı azalmaya başlamıştır. Bilhassa 2000'li yılların başlarından itibaren doğum ve ölüm hızlarının düşük olduğu süreçte diğer aşamalara ait özellikleri görmek mümkündür (Gökburun ve Sertkaya Doğan, 2023, s. 2454). Bu durum, Türkiye'deki nüfus değişim aşamalarının dünya genelindeki gelişmelerle hem paralellik gösterdiğini hem de bazı noktalarda farklılaştığını ortaya koymaktadır.

Sertkaya Doğan ve Bostan'ın Türkiye İstatistik Kurumu'nun vermiş olduğu bilgilerden derlemiş olduğu verilere göre demografik değişim açısından Türkiye, üçüncü aşamada bulunmaktadır. Demografik değişim kuramına göre Türkiye'nin üçüncü aşamayı tamamlayarak dördüncü aşamaya, toplam oranı veren doğurganlık hızının nüfusun kendisini yenileyebileceği oranın alt sınırı olan 2,1'den daha düşük seviyeye gelmesi ve nüfus artış hızının bitmesiyle mümkün olabilecektir (Sertkaya Doğan ve Bostan, 2019, s. 65). Son on beş yıldan beri çocuk sayısının artırılması politikasına karşılık Türkiye'de doğurganlık oranı giderek düşmüş ve 1,99'a kadar gerilemiştir. Bu da Türkiye'nin demografik değişim sürecinin bir diğer aşaması olan dördüncü evreye geçmesi için yaklaşık olarak 35 yıllık bir zamanın kaldığına işaret etmektedir.

Doğurganlık oranlarının düşmeye başladığı demografik geçişin üçüncü aşamasında kadınların işgücüne katılımı, eğitim seviyesindeki yükselme ve çocuk sahibi olmanın maliyetindeki artış temel nedenler olarak öne çıkarken nüfus artış hızı yavaşlayarak toplumsal yapı daha dengeli bir hale gelmektedir. Demografik geçişin üçüncü aşamasında, doğurganlık ve ölüm oranlarında düşüş devam etmektedir. Doğurganlık oranlarındaki düşüş; doğum kontrol yöntemlerinin kullanımı, kentleşme, ücret artışı, kadınların statü ve eğitim seviyelerindeki yükselme ve eğitime yapılan yatırımlardaki artış gibi faktörlere bağlanmaktadır (Değirmenci, 2025, ss. 13-14).

Nüfus değişiminin dördüncü aşaması 2015 ile 2060 yılları arasında kapsamaktadır. Söz konusu aşama, doğumun son derece düşük olduğu evre olarak da adlandırılmaktadır. Esasında bu dönemin adı geçen şekilde isimlendirilmesinin temel sebebi, doğum ve ölüm oranlarının azalması ve demografik sürecin durağan hale girmesidir. Can ve Avcı'ya göre dördüncü evrede doğum ve ölüm oranlarının azalmasına rağmen; demografik gelişimde bir istikrar vardır ve yüksek olmasa da nüfus artışı devam etmektedir. Bu evrede doğum oranı normal seviye olan ya 2,1'dir ya da biraz daha bunun aşağısındadır. Her ne kadar bu dönemde doğurganlık oranı düşmüş olsa da genç nüfus üreme çağını tamamlayıncaya kadar nüfus artmaya devam edecektir (Can ve Avcı, 2021, s. 244). Nüfus artış hızı negatife evrildiğinde söz konusu aşamanın biteceği öngörülmektedir.

Buraya kadar olan kısımda kavramsal çerçeve bağlamında demografik değişimin aşamaları üzerinde durulmuştur. Buradan itibaren ise demografik değişimin genel sebepleri üzerinde durulacaktır. Esasında söz konusu değişimin birçok sebebi bulunmaktadır. Bunlardan birisi doğurganlık oranlarının sürekli olarak değişmesidir. Bu bağlamda, dünyada çeşitli nedenlerden ötürü doğum oranları sürekli olarak azalmaktadır. Bu şekilde doğum oranlarının görece düşmesinin temel nedenleri arasında toplumsal, kültürel ve iktisadi başta olmak üzere çok sayıda faktör bulunmaktadır. Örneğin

dünya genelinde eğitilmiş nüfusun sayısının artması, çalışma hayatında kadın istihdamının artması, evlenmeyen kişilerin sayıca çoğalması, evlilik yaşının yükselmesi gibi birçok sebep doğurganlık hızının azalmasında etkili olmuştur (Coşan, 2022, s. 597). Bu sebeplerden kaynaklı olarak son elli yıldan beri Türkiye’de de doğurganlık hızı azalmaya başlamıştır. Esasında Türkiye’de doğurganlık hızının bu şekilde düşmesi, başta nüfus, sosyo-ekonomik ve güvenlik olmak üzere çok sayıda sorunun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumundan elde edilen verilere göre Türkiye’de doğurganlık hızındaki düşüş, 1960’tan beri devam etmektedir. Bunun yanında 1980’den beri de Türkiye’de doğum oranları da azalmaya devam etmektedir. Türkiye’de doğurganlık oranı ve hızı bölgeden bölgeye ve ilden ile değiştiği için söz konusu, durumun her yerde aynı olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu değişikliğin temel sebebi ise bölgeler arasında sosyal ve ekonomik açıdan ciddi farklılıkların bulunmasıdır. Örneğin Doğu Anadolu Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde doğurganlık diğer bölgelere göre daha yüksektir.

Başkaya ve Kılıç’a göre Doğu Anadolu Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ne oranla sosyal ve ekonomik seviyenin yüksek olduğu Marmara ve Ege Bölgelerinde ise doğurganlık oranı düşüktür. Bu bölgelerde eğitilmiş nüfusun sayısının artması, çalışma hayatında kadın istihdamının artması, evlenmeyen kişilerin sayıca çoğalması, evlilik yaşının yükselmesi gibi birçok sebep doğurganlık hızının azalmasında etkili olmaktadır (Başkaya ve Özkılıç, 2017, s. 404). Bu da birçok faktöre bağlı olarak Türkiye’de doğum oranları ile hızının farklı olduğunu bir kez daha ortaya çıkarmaktadır.

Demografik değişimi etkileyen bir diğer faktör de ölümdür. Ölüm oranı, belirli bir zaman diliminde nüfus içindeki ölümleri ölçen ve genellikle her 1.000 kişi başına düşen ölüm sayısı ile ifade edilen önemli bir demografik göstergedir. Bu oran toplumun sağlık düzeyini değerlendirmek ve nüfus artışı ile ülkelerin gelişmişlik düzeyini anlamak için kullanılır. Düşük ölüm oranları gelişmiş ülkelerdeki ileri tıbbi imkânlar, yüksek yaşam standartları ve iyi beslenme ile ilişkilendirilirken; yüksek ölüm oranları, sağlık hizmetlerinin yetersizliği, kötü yaşam koşulları ve krizlerle bağlantılıdır.

Yukarıda izah olunduğu üzere bir toplumun demografik özelliği ve kompozisyonu; doğumlar, ölümler ve göçler tarafından belirlenir. Burada ölüm oranı son derece önemlidir (Akdur, 1993, s. 2). Ölüm oranlarının azalması, ekonomik kalkınmayla yakından ilişkilidir ve iş gücü, üretkenlik ve yatırımlar üzerinde olumlu etkiler yaratır. Daha düşük ölüm oranları sağlıklı ve uzun ömürlü bireyler sayesinde iş gücüne katılımı artırır, üretkenliği destekler ve eğitim ile beceri gelişimine yapılan yatırımları teşvik ederek daha nitelikli bir iş gücünün oluşmasını sağlar. Ayrıca sağlık harcamalarının azalmasıyla kaynaklar farklı alanlara yönlendirilerek ekonomik büyüme desteklenir. Demografik geçiş sürecinde nüfus yapısındaki değişimler ekonomik kalkınmayı tetikleyen önemli bir faktör olarak öne çıkar ve ölüm oranlarındaki düşüşün ülkelerin uzun vadeli kalkınmasında belirleyici bir rol oynadığı kabul edilir (Değirmenci, 2025, ss. 1-14).

İstatistik kurumundan elde edilen bilgilere göre Türkiye’de 1945-1950 yıllarında kaba ölüm oranı binde 27 civarında iken; bu oran zamanla ciddi bir biçimde azalmış ve 1988-1989 yıllarında binde 8’e kadar düşmüştür. Aynı şekilde Türkiye’de geçen süre içerisinde bebek ölümlerinde de ciddi düşüşler olmuştur (Peker, 2016, s. 167-168). Örneğin 1965’te binde 169 olan bebek ölüm oranı, 1991’de binde 53’e düşmüştür. Dolayısıyla da 1990’lardan beri bilhassa sağlık sisteminde yaşanan gelişmelerden dolayı Türkiye’de bebek ölümleri sürekli olarak azalmaya devam etmektedir.

Demografik yapının değişmesindeki bir diğer etken de göç hareketleridir. Nüfus üzerinde son derece büyük bir etkisi olan göç, insanların birçok etkenden dolayı bulunduğu yeri terk ederek başka bir yere taşınmasıdır. Göç olayı neticesinde göç veren yerde nüfus azalırken; göç alan yerlerde ise nüfus oranı görece artmaktadır. Böylece göç alan yerlerde nüfus genel olarak artış eğilimi içerisinde olmaktadır. Nüfus kadar güvenliği de büyük ölçüde olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen göç olgusu, bireylerin çeşitli nedenlerle bir yerden başka bir yere yerleşmeleri sonucunda, göç alan bölgelerde geçici veya kalıcı nitelikte birçok yeni özelliğin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Özdemir ve Sertkaya Doğan, 2022, s. 434). Bu da göçlerin nüfus değişimlerinde ne derecede etkili olduklarını açıkça ortaya koymaktadır.

Tümtaş ve Ergun’a göre sosyal ve demografik değişimin önemli sebepleri arasında yer alan göçler, günümüzde birçok etkene bağlı sorunların oluşmasına sebep olmaktadır. Göçler bir yandan kişilere rahat bir biçimde istediği yere hareket serbestisi sağlayarak onlara kırsal alandan kente veya az gelişmiş ya da gelişmemiş ülkelere gitmelerine imkân tanımaktayken; diğer yandan ise başta çatışmalar ve savaşlar olmak üzere can güvenliği açısından hem nüfus hareketlerine hem de büyük çaplı göçlere sebep olmaktadır. Bunun temel sebebi ise göçlerin, yeni yerleşim yerlerinde sosyo- mekânsal etkilerde bulunmasıdır (Tümtaş ve Ergun, 2016, ss. 1347-1348). Çünkü göç hareketleri, hedef mekanlar üzerinde olumlu veya olumsuz pek çok etki yaratır. Bu sebeple de demografik değişimleri belirleyen temel faktörler arasında kabul edilmektedir.

Gerek iç göç gerekse de dış göçün yoğun olduğu Türkiye’de şehirlerdeki nüfus artış hızı, genel nüfus artış hızından farklıdır. Bunun da temel sebebi, kırsal kesimden kentlere yoğun göçlerin olmasıdır. Bu göçlerin sebepleri arasında daha çok siyasal, sosyal ve ekonomik nedenler yer almaktadır. Bu da Türkiye’de göçten kaynaklı olarak bölgeler arasında ciddi dengesizliklerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Başel, 2011, s. 517). Bu durum, 1980’lerden beri çok yoğun bir biçimde yaşanmakta olup; demografik açıdan ciddi oranda değişimlere yol açmaktadır.

Güler’e göre Türkiye’de sadece iç göçler değil aynı zamanda dış kaynaklı göçlerin, Türkiye’nin demografik yapısı üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Zira Türkiye, bulunduğu konum itibarıyla, kitlesel göçlerden büyük oranda etkilenmektedir. Türkiye’ye yakın yerler olan Irak ve Suriye ile göç geçiş güzergahı üzerinde olan Afganistan’dan

yapılan göçler, Türkiye'yi son derece olumsuz yönde etkilemektedir. Bu anlamda Türkiye'ye büyük külfete sebep olan bu duruma bir çare bulunmalıdır (Güler, 2021, s. 231). Ayrıca Ortadoğu ve Afganistan'da yaşanan gelişmeler, göçlerin artacağını ve göçmenlerin sayılarında da büyük bir artış olacağını göstermektedir. Bu da doğal olarak ülke güvenliği için ciddi tehlike oluşturmaktadır.

Kavramsal çerçevenin ele alındığı bu bölümde temas edilmesi gereken bir diğer husus da güvenlidir. Peki güvenlik nedir? Güvenlik sözcüğünün ne olduğuna dair tanımlama yapılırken çok sayıda değişkenin göz önünde bulundurulması gerekir ve ayrıca değişen koşullara bağlı olarak sözcüğün kavramsal olarak çerçevesinin yeniden çizilmesi durumu herkesin kabul ettiği ve her zaman geçerli olabilecek bir tanımın yapılmasını zorlaştırmaktadır. Bunun yanında güvenlik kavramına ilişkin “tehlikelerden ve korkulardan uzak kalma, bir tehdidin olmaması” gibi betimleyici ifadelerin çok sayıda tanımda yer alması da kabul gören bir anlayışın varlığına işaret etmektedir.

Sancak'a göre güvenlik kavramı ile tehdit kavramı arasında doğrudan bir ilgi bulunmaktadır ve güvensiz bir ortamda mutlaka bir tehdit vardır. Bu yönüyle tehdit olgusu, bir yandan gerçek olay ve olgulara dayanmaktayken; bir taraftıyla da algılara ve tahminlere dayanmaktadır. Bu durum, güvenlik kavramına ilişkin olarak yapılan analizlerde nesnel kriterlerin yanında öznel yaklaşımların da varlığına işaret etmektedir. Bu bağlamda bir yerde tehlike yok ise objektif güvenlik, tam tersi tehlike var ise orada subjektif güvenlik var demektir (Sancak, 2013, s. 124).

Devletler, vatandaşlarının huzur ve güven içinde yaşayabilmesi için iç ve dış güvenlik başta olmak üzere hayatın birçok alanında asayiş sağlamaya çalışmaktadır. Bunların başında iç güvenlik gelir. İç güvenlik olarak adlandırılan olgu, bir devletin siyasi hudutları dahilinde vatandaşın can ve mal güvenliği ile devletin bekasını temin etmek amacıyla alınması gereken tedbirler anlamına gelmektedir. Bir ülkenin iç güvenliğini sağlamak amacıyla toplumsal, siyasi, iktisadi ve çevresel önlemlerin dışında özel güvenlik alanında hizmet veren şirketler, istihbarat birimleri ve polis ile jandarma gibi unsurlar kullanılmaktadır. Dış güvenlik ise bir ülkeye dışarıdan herhangi bir saldırı olması durumunda alınması gereken tedbirlerdir. Söz konusu saldırılara karşı olarak da diplomatik unsurlar, silahlı kuvvetler, istihbarat örgütleri ile uluslararası kuruluşlar kullanılır (Küçükşahin, 2006, s. 12).

Güvenlik literatüründe toplumsal güvenlik ile sosyal güvenlik kavramları sıklıkla birbirine karıştırılsa da aslında mahiyetleri itibarıyla birbirlerinden ayrılırlar. Sosyal güvenlik, birey odaklıdır ve temel olarak ekonomik risklere karşı kişiyi korumayı hedefler. Buna karşın toplumsal güvenlik, bireysel refaktan ziyade kolektif kimliklerin bekasıyla ilgilidir. Bu kavram, toplumu bir arada tutan 'biz' bilincine ve ortak kimlik değerlerine yönelik tehditlere karşı alınan savunma mekanizmalarını ifade eder. Bireyin sosyal yaşamı ile kolektif kimlik yapıları arasında organik bir bağ bulunduğundan, bu iki alan ampirik olarak iç içe geçmiş durumdadır (Waewer, 2008, s. 155). Nihayetinde toplumsal güvenliğin tesisi ve kolektif kimliğin korunması, modern devletin asli sorumluluklarından biri olarak kabul edilir.

Toplumsal güvenliğin olmadığı bir yerde huzur ve güven de bulunmaz. Zira toplumsal güvenliğe karşı ciddi tehditler bulunmaktadır. Hisarlıoğlu'na göre toplumsal güvenliği tehdit eden demografik tehditler, göçler, yatay ve dikey rekabetler olarak tartışılmaktadır. Bunlardan birisi olan ve yukarıda açıklanan göç, bir yerdeki nüfusun yapısını ve toplumsal dokuyu tehdit eden riskli bir durum olarak tartışılmaktadır. Yani esasında göçler, toplumsal yapıyı tehdit eden ciddi bir sürecin tanımıdır (Hisarlıoğlu, 2019, s. 4). Bu nedenle bir ülkenin demografik yapısını hızlı bir biçimde bozma tehlikesi olan düzensiz göçlere karşı mutlaka önlemlerin alınması gerekir.

Güvenlikle ilgili olarak bir diğer önemli kavram da ulusal güvenlidir. Güvenlik kavramının tanımını temel alan Varlık, ulusal güvenliği; “devletin bekasının ve refahının sağlanması, bunlara yönelik tehdit ve risklere karşı gerekli tedbirlerin alınması, ortak kimlik ve değerlerin korunması suretiyle ulusal çıkarların gerçekleştirilmesi hâli” şeklinde tanımlamaktadır. Tanımlar, ilk başta temin ettikleri pratik yararlarına karşın kavramları sınırlandırma gibi bir özelliğe de sahiptir. Bundan dolayı ulusal güvenlik kavramını tam olarak anlayabilmek için onun hem boyutlarını hem de özelliklerini irdelemek gerekir. Yani ulusal güvenlik, çok yönlü bir kavramdır (Varlık, 2012, ss. 631-632). Bir ülkenin güven içinde yaşayabilmesi ve hızlı demografik değişim ve dönüşümlerin yaşanmasını engellemek amacıyla ulusal güvenliği tehdit eden başta kitlesel göçler olmak üzere bütün tehdit ve tehlikelere karşı önlem alınması gerekir.

Bir ülkede güvenliğin gerçek anlamda sağlanabilmesi için o ülkede mutlaka ekonomik güvenliğin de olması gerekir. “*Ekonomik güvenlik, ülkenin sürdürülebilir evrensel boyutta büyüme ve kalkınma yetkinliği ve refleksini oluşturma ve koruma olgusuna özel bir vurgu yapmaktadır*”. Buna bağlı olarak da “makroekonomik istikrar”, “kurumsal kapasite”, “dışa açıklık” ve “öğretim yapısı, son derece önemlidir (Aydın, 2008, s. 8). Bir ülkenin tüketiminin özelliği, enflasyon seviyesi ve ticaret oranlarının durumu, Devlet tüketiminin yapısı ve özelliği, enflasyon düzeyi ve dış ticaret hadlerinin durumu, “yasal çerçeve”, “piyasaların işleyiş biçimi”, “sağlık ve öğretim sistemi”, “finansal kurumların faaliyetleri”, “devlet bürokrasisinin yapısı” ve bilhassa da iktisadi alanda güvenliği etkileyen faktörleri doğrudan veya dolaylı olarak biçimlendiren çevre şartlarını oluşturmaktadır.

Güvenliği ilgilendiren bir diğer kavram da askeri güvenlik ile çevresel güvenlidir. Askeri güvenlik ile çevresel güvenlik arasında doğrudan bir bağ bulunmaktadır. Askeri güvenlik daha çok bir ülkenin iç ve dış tehditlere karşı askeri tedbirlerle korunması anlamına gelmekteyken; çevresel güvenlik de çevrenin ve doğal yapının güvenliğini tehdit eden tehlikelere karşı önlemler alınmasıdır. Bu bağlamda Küçükşahin: “*Eğer gerekli itina gösterilmezse çevresel tehditler bugün dünya üzerinde ciddi, uzun menzilli ve derin güvenlik sorunları oluşturacaktır. Bu tehditler, askeri tehditlerden daha yavaş gelişmeler bile, en az geleneksel askeri tehditler kadar önemlidir. Ayrıca, insanoğlunun refahı ve sağlığı*

üzzerindeki baskıyı artıracak kişisel olmayan sosyal ve ekonomik güçlerin ciddi çevresel yetersizliklere yol açacağı” tezini savunmaktadır (Küçükşahin, 2006, s. 10).

Makalenin birinci kısmında buraya kadar olan bölümde genel kavramsal çerçeve üzerinde durulmuştur. İlk olarak demografik yapı yani nüfus konusu işlenmiştir. Burada özellikle demografik değişimlere nelerin sebep olduğu hususu ayrıntılı bir biçimde irdelenmeye çalışılmıştır. Akabinde ise güvenlik kavramı ve güvenliğe ilişkin birtakım kavramlar izah edilmiştir. Buradan asıl konu olan demografik değişimlerin, Türkiye’nin güvenliğini olumlu ya da olumsuz olarak nasıl etkilediği hususlarına geçilmiştir.

2. Demografik Değişimlerin Türkiye’nin Güvenliğine Etkileri Üzerine Bir İnceleme

Bir ülkenin ekonomik ve sosyal yönlerden gelişebilmesi ve ilerleyebilmesi için demografik faktörler, son derece etkin rol oynamaktadır. Türkiye, demografik değişim ve dönüşümünü henüz tamamlamış bir ülke değildir. Bunun bazen olumlu bazen de olumsuz olaylara da sebep olduğu, bilinen bir gerçektir (Ursavaş, Apaydın ve Ursavaş, N. 2021, s. 652). Hal böyle olunca Türkiye’de demografik değişimlerin başta güvenlik olmak üzere birçok alanda hem olumlu hem de olumsuz etkileri bulunmaktadır.

Nüfus, güvenliği etkileyen temel faktörlerden biridir. Nüfusun artması veya azalması, işsizlik, kaynak kıtlığı, kentsel yoğunlaşma, eğitim ve sağlık standartlarında düşüş gibi güvenlik sorunlarına yol açabilir. Ayrıca bu durum Türkiye’yi, yaş yapısı, yoğunluk ve nüfus dağılımındaki değişiklikler, sosyal ve ekonomik ilişkiler gibi konularda bir bütün halinde etkilemektedir. Esasında Demografik değişiklikler nüfus, kentleşme, yaş, cinsiyet ve göçte dengesizliklere yol açarsa, güvenlik sorunlarına ciddi anlamda sebep olabilmektedir. Bunun tersi de mümkündür. Şöyle ki demografik değişiklikler ekonomik, siyasi ve sosyal gelişimle uyumlu olursa, bu da ülkenin güvenliği için olumlu bir durum oluşturabilir.

Günümüzde nüfusu 85 milyon 980 bin 654 olan Türkiye, demografik bakımdan dünyanın en kalabalık 17. ülkesi durumundadır. Bu da 1980’de 44 milyon nüfusa sahip olan Türkiye’de aradan geçen 45 yıl içerisinde nüfusun neredeyse iki kat arttığı anlamına gelmektedir. Ancak 1980’de %2,1 olan nüfus artış oranı, günümüze %1,2’ye gerilemiştir. Bu da Türkiye’de nüfus artış hızının ciddi anlamda azaldığı manasını taşımaktadır. Buna karşılık 2012-2016 yıllarında kitleler halinde Türkiye’ye gelen Suriyeli mülteciler, ülkenin demografik yapısı üzerinde son derece olumsuz bir etkide bulunmuştur (Coşkun Yılmaz, 2023, s. 323). Söz konusu demografik değişim, Türkiye’de başta ulusal güvenlik olmak üzere birçok yapıyı olumsuz etkilemiştir. Ülkenin ulusal güvenliğinin gerçek anlamda temin edilebilmesi için bunlara karşı mutlak nüfusu koruyucu önlemler alınması gerekli olduğu aşikardır.

Coşkun Yılmaz’a göre nüfusa ilişkin olarak Türkiye’de 2000’lerden itibaren demografik dönüşümün hemen hemen son aşamasına gelinmiştir. Bundan dolayı 2023’e kadar ülke genelindeki 15-64 yaş grubundaki artış hızı gözle görülür derecede azalmaya başlamış ve bu durum günümüzde de devam etmektedir. Yapılan araştırmalara göre 2050’den sonra Türkiye’de nüfusun azalma eğilimine gireceği ve ülke genelinde yaşlı nüfusun ciddi anlamda yükseleceği tahmin edilmektedir. Bunun bir sonucu olarak Türkiye’de yaşlı bağımlılık oranında büyük artışlar olacaktır (Yılmaz ve Elmas, 2018, s. 84). Bu doğrultuda hem yaşlı nüfusun güvenliğinin artırılmasına hem de sosyal güvenlik sistemine köklü yatırımlar yapılmasına ihtiyaç duyulacağı öngörülmektedir.

Türkiye’de son yıllarda yaşanan demografik dönüşüm süreci, güvenlik çalışmalarının doğrudan ilgi alanına giren ve yeni politika yaklaşımlarını zorunlu kılan yapısal bir nitelik taşımaktadır. Bu dönüşümün en belirgin yansımalarından biri, aile yapısında gözlemlenen köklü değişimlerdir (Turgut, 2017, s. 93). Demografik dinamiklere bağlı olarak aile yapısında meydana gelen bu tür dönüşümler, nüfusun sürdürülebilirliği ve toplumsal bütünlüğün korunması açısından önemli riskler barındırmakta; dolayısıyla nüfus güvenliği üzerinde doğrudan etkiler üretmektedir. Özellikle kitlesel göç hareketleri, mevcut demografik ve toplumsal dengeyi daha kırılgan hâle getirerek bu riskleri derinleştirebilmektedir. Bu bağlamda nüfus güvenliğinde ortaya çıkan zafiyetlerin, ulusal güvenlik alanına sirayet etmesi kaçınılmaz görünmektedir. Bu nedenle, nüfus ve aile yapısını tehdit eden gelişmelere karşı hem sivil hem de askerî bürokrasinin koordinasyon içinde hareket etmesi ve süreci sürekli bir teyakkuz hâliyle takip etmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Nüfusun daha fazla yaşlanması, başta sağlık alanlarında olmak üzere çeşitli sorunlar doğurmaktadır. Bu yaş grubunda kronik sağlık sorunları artış göstermektedir. Biyolojik ve fiziksel birtakım gerilemeler ortaya çıkmaktadır. Artan yaşlı nüfusun sağlık sorunları ve yaşlı bakımı konusunu gündeme getirmektedir. Yaşlılıkta bakıma muhtaçlık, sistemi zorlayan yeni bir risk alanıdır. Zira yaşlı bakımında geleneksel destek mekanizmaları çoğu zaman yetersiz kalmaktadır. Günümüzde yaşlı bakımında profesyonel desteğe ihtiyaç duyulmaktadır. Bütün bunlarla birlikte Türkiye’de nüfusun yaşlanması yaşlı yoksulluğunu daha fazla görünür kılmaktadır. Türkiye’de özellikle emeklilik döneminde gelir azalması yaşlı yoksulluğunu tetiklemektedir (Kurtkapan, 2019, s. 42). Ancak bu demografik dönüşüm, göç gibi sebeplerle çok farklı bir boyuta ulaşmakta ve bu da Türkiye’nin güvenliği için tehlike oluşturmaktadır.

Güvenlik ve demografi arasında ciddi bir ilişki bulunmaktadır. Ulusal güvenlik açısından ise bir ülkenin nüfus yapısını ilgilendiren en temel faktörlerden birisi ekonomik güvenliktir. Ekonomik güvenliğin, askeri, siyasi, sosyal (sosyo-kültürel) ve ekolojik güvenliğin yanı sıra devlet güvenliğinin bir parçası olduğunu vurgulamak gerekir. Yani bir ülkenin güvenliği ve huzuru için ekonomik güvenliğin tesis edilmesi gerekir (Đimađius ve Vilpiđauskas, 2005, s. 251).

Ancak ekonomik güvenliğin önündeki önemli engellerden birisi nüfusun hızlı değişimidir. Türkiye'de bazen doğum bazen de dışarıdan kitlesel halde yapılan göçlerden dolayı nüfus hızlı bir biçimde artmaktadır. Bu da ülkenin ekstra kaynak ayırması anlamına gelmektedir. Bu durum, ister istemez ekonomide çeşitli sorunlara zemin hazırlayarak ekonomik güvenliği riske atabilmektedir. Buna en uygun örnek başta Suriye olmak üzere birçok yerden Türkiye'ye yapılan kitlesel göçlerdir.

Suriye'den kitleler halinde Türkiye'ye göç eden Suriyeliler, ülkenin hem güvenliği hem de ekonomisi üzerinde çok ciddi bir biçimde tehdit oluşturabilmektedir. Zira Suriyelilerin Türkiye'ye uyum sağlamamış olması ve kültürel farklılıkları güvenlik endişesinde etkili olan diğer unsurlardır. Özellikle göçmenlerin Türkçeyi, Türk örf ve adetlerini öğrenmemeleri ve suç işlemekten uzak olmamaları, yerleşiklerdeki uyum ve kabul duygularını olumsuz yönde etkilemekte böylece yerleşik halkta tehdit algısı oluşmaktadır. Suriyelilerin Türkçe bilmemesi hem onların uyum sağlamasını zorlaştırmakta hem de Türkçenin ve ulusal kimliğin korunması hakkında tehdit algısına yol açmaktadır (Özbay ve Karaca, 2025, s. 722). Yani bu durum, ülke güvenliği açısından ciddi oranda tehlike oluşturabilmektedir.

Bir ülkede bireylerin güvenli ve istikrarlı bir yaşam sürdürebilmelerinin temel koşullarından biri ekonomik güvenliğin tesis edilmesidir. Demografik değişimi tetikleyen unsurlar, yalnızca nüfus yapısını dönüştürmekle kalmamakta; aynı zamanda ulusal güvenlik ve ekonomik güvenlik üzerinde de doğrudan riskler üretmektedir. Bu bağlamda ekonomik güvenlik; ekonomik çıkarların korunmasını, sürdürülebilir büyüme ve kalkınmayı mümkün kılan kapasitenin oluşturulmasını ve olası ekonomik risklere karşı etkin önlemlerin alınabilmesini içeren bütüncül bir alan olarak öne çıkmaktadır. Demografik yapının güvenliği açısından kritik bir öneme sahip olan bu unsur, ekonomik güvenlik ile nüfus güvenliği arasında güçlü ve karşılıklı bir ilişki bulunduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır.

Yukarıda izah edildiği üzere nüfus yapısının korunması bağlamında güçlü bir ekonomiye sahip olmak ve olası bir ekonomik risk karşısında gerekli reaksiyonun gösterilebilmesi önem arz etmektedir. Bu biraz da hem nüfus hem de ekonomi güvenliği açısından gereklidir (Kömürçüler, 2022, s. 22). Bu nedenle de demografik değişimlerin belirli bir plan dâhilinde olmasına dikkat edilmelidir. Öbür türlü, kitlesel göçlerin sebep olduğu büyük nüfus değişimleri, Türkiye'nin hem milli güvenliği hem de ekonomik güvenliği açısından geri dönülmez hatalara sebep olabilir. Bunlara karşı milli güvenlik esasları mutlaka yeniden güncellenmelidir.

Türkiye'de kitlesel göç hareketlerinin yol açtığı demografik değişimin, ulusal ve ekonomik güvenliği tehdit eden bir sürece dönüşmesi esasında önlenebilir bir durum olarak değerlendirilmektedir. Zira bu alanda hukuki bir çerçevenin mevcut olduğu görülmektedir. Şahin'e göre, Türkiye Cumhuriyeti'nin 28 Temmuz 1951 tarihinde kabul ettiği Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme ile 1967 yılında imzalanan Ek Protokol, taraf devletlere idari sınırlar bağlamında belirli kısıtlamalar getirmiştir. Bu kapsamda Türkiye, göçmenler ve mülteciler konusunda ülke güvenliğini temin etmeyi amaçlayan düzenlemeleri söz konusu sözleşme çerçevesinde hayata geçirmiştir (Şahin, 2020, s. 304). Dolayısıyla Türkiye'de göç hareketlerinin belirli bir düzen ve kurallar dâhilinde gerçekleşmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Aksi hâlde kontrolsüz göç olgusu ortaya çıkmakta ve bu durum, ekonomik yapı ile ulusal güvenlik açısından ciddi riskler doğurabilmektedir. Nitekim Suriye ve Afganistan kaynaklı Türkiye'ye yönelik kitlesel göç hareketleri bu sürece somut örnekler olarak gösterilebilmektedir. Bu bağlamda, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme çerçevesinde güvenliğin temin edilmesine yönelik daha etkin politikaların uygulanmasının gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

2000'li yılların başından itibaren küresel ölçekte yaşanan gelişmeler; toplumsal, siyasi ve ekonomik değişimlerin yanı sıra özellikle demografik yapıdaki hızlı başkalaşımı ulusal güvenlik için kritik birer risk unsuru haline getirmiştir. Bu dinamik süreç, Türkiye'nin geleneksel olarak askeri odaklı ilerleyen güvenlik politikalarının günümüz koşullarına göre yeniden gözden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır. Geçmişte yalnızca devlet merkezli ve askeri tehditler üzerinden tanımlanan güvenlik kavramı, 21. yüzyılda bu dar kalıplardan çıkarak çok boyutlu bir nitelik kazanmıştır. Artık bir ülkenin güvenliği sadece sınır korumasıyla değil; insani değerler, kültürel miras, çevre sağlığı, teknolojik altyapı ve ekonomik istikrar gibi geniş bir yelpazede değerlendirilmektedir (Toktaş vd., 2023, s. 10). Bu durumun farkında olan Türkiye Cumhuriyeti, başta askeri ve siyasi alanda ciddi önlemler alarak ülke güvenliğini tehditlere karşı korumaktadır. Bunun gibi Türkiye'nin güvenliğini tehlikeye atma ihtimali olan demografik değişimlere karşı da birtakım önlemleri alması elzemdir.

Türkiye'nin ulusal güvenlik politikalarının temel bileşenlerinden olan demografik yapı, çeşitli ekonomik, sosyal ve çevresel faktörlerle sürekli dönüşen dinamik bir özellik göstermekte; son dönemde ise bilhassa düşen doğurganlık oranlarıyla ön plana çıkmaktadır. Son elli yılda küreselleşme, dijitalleşme ve kültürel dönüşümün etkisiyle, toplumun aileye bakış açısı ve çocuk sahibi olma eğilimi köklü bir değişime uğramıştır. Bu süreçte modern aile modeline geçişle birlikte; aile içi değer sistemlerinin dönüşmesi, eş ve anne rollerinin yeniden tanımlanması ve evlilik kurumuna yüklenen anlamların farklılaşması demografik dengeyi sarsmıştır. Özellikle evlilik oranlarındaki düşüş ve boşanma vakalarındaki artış, Türkiye'nin demografik yapısı üzerinde negatif bir etki yaratarak ulusal güvenlik planlamalarında dikkate alınması gereken bir tablo ortaya koymaktadır.

Bahsi geçen sorunlar, uzun vadede Türkiye'nin başta ülke milli güvenliği olmak üzere ekonomik, sosyal, stratejik ve kültürel yapısını etkileyecek niteliktedir (Akkaya, 2025, s. 299). Bu nedenle, nüfus artış hızının düzenlenmesi, beyin göçünün engellenmesi, genç iş gücünün istihdam edilmesi, yaşlanan nüfusun ihtiyaçlarının karşılanması, "mor

ekonomi" algısının geliştirilmesi ve bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi gibi alanlarda politikalar geliştirilmesi Türkiye'de ülke genelinde güvenliğin temin edilmesi bağlamında son derecede önemlidir.

Gürsoy Çuhadar ve Lordoğlu'na göre, Türkiye'nin nüfus yapısındaki değişim sürecinde dikkate alınması gereken temel unsurlardan biri yaşlanma olgusudur. Yaşlı nüfus oranındaki artışa paralel olarak, başta güvenlik olmak üzere birçok alanda önleyici tedbirlerin alınması zorunluluk arz etmektedir. Nitekim nüfusun giderek yaşlanması, günümüzde güvenlik boyutu da bulunan en önemli demografik olgulardan biri olarak öne çıkmaktadır. 20. yüzyıldan önce dünya genelinde nüfus artış hızının görece yavaş seyrettiği, yaş yapısının durağan bir nitelik taşıdığı ve 65 yaş ve üzeri nüfusun toplam nüfus içinde sınırlı bir paya sahip olduğu görülmektedir. Buna karşılık, 20. yüzyılın ilk yarısında ortalama yaşam beklentisinin uzamasıyla birlikte doğum ve ölüm oranlarında küresel ölçekte belirgin düşüşler yaşanmış; yüzyılın ikinci yarısında ise demografik dönüşüm sürecinde yeni bir aşamaya geçildiği gözlemlenmiştir. Kuşkusuz bu süreç, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında ulusal güvenlik ve ekonomi başta olmak üzere çeşitli alanlarda farklı etkiler ve sorun alanları ortaya çıkarmaktadır (Çuhadar ve Lordoğlu, 2016, s. 63).

Türkiye'nin demografik yapısı Avrupa ülkeleriyle mukayese edildiğinde, yaşlı nüfus oranının henüz kritik eşikte olmadığı müşahade edilmektedir. Ancak burada asıl vurgulanması gereken husus, Türkiye'nin demografik yaşlanma hızıdır. Türkiye'nin Avrupa ülkelerine nispeten iki kat daha hızlı bir yaşlanma sürecine girmesi; yaşlı nüfusun güvenliği, istihdam olanakları ve sosyal hizmet sunumu gibi kamusal politika alanlarında kurumsal bir hazırlıksızlık riskini beraberinde getirmektedir. Öte yandan, yaşlanma olgusuna matuf güvenlik, ekonomi ve sosyal politikalar incelendiğinde, "aktif yaşlanma" üst kavramıyla karşılaşılmaktadır. Bu kavram; yaşlı bireylerin sağlık statülerinin korunmasını, toplumsal mekanizmalara katılımlarının teşvik edilmesini ve çalışma kapasitelerinin optimize edilmesini amaçlayan stratejik hedefleri bünyesinde barındırmaktadır. Lakin bu aşamada, yaşlılık sürecinde tezahür eden sorunları münhasıran bireyin sorumluluğuna indirgeyen ya da meseleyi yalnızca sosyal yardım parantezinde ele alan liberal yaklaşımlardan tecrit edilmek bir zarurettir. Bunun yerine; ekonomi, nüfus ve sosyal politikaların hak temelli bir yönetim anlayışı çerçevesinde rasyonelleştirilmesi gerekmektedir. Söz konusu makro politikaların bu vizyonla hayata geçirilememesi durumunda, ülke güvenliği bağlamında çeşitli yapısal sorunların ortaya çıkması kaçınılmaz görünmektedir.

Türkiye'de güvenlik üzerinde önemli etkiler doğuran nüfusun yaş yapısı; doğum oranlarındaki düşüş, ölüm oranlarının azalması ve ortalama yaşam süresinin uzaması gibi etkenler sonucunda yapısal bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu çerçevede, Türkiye'de demografik değişimin seyrine ilişkin çeşitli tespitler ortaya konulmaktadır. Söz konusu tespitler, Türkiye'deki demografik dönüşümün genel olarak iki temel özelliğine işaret etmektedir. Buna göre, nüfus belirli bir hız ve oranda artışını sürdürürken, eş zamanlı olarak yaşlanma eğilimi göstermektedir. Bununla birlikte, Türkiye'nin nüfus yapısının birçok Avrupa ülkesiyle karşılaştırıldığında görece genç ve dinamik bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Ancak genç nüfusun ağırlıklı olduğu bu demografik yapı içerisinde, zaman zaman ciddi güvenlik sorunlarının ortaya çıktığı ve ulusal güvenliği tehdit eden olayların yaşandığı da gözlemlenmektedir.

Kiser'in de ifade ettiği gibi nüfus ve güvenlik arasında doğrudan doğruya bir bağlantı bulunmaktadır (Kiser, 1952, ss. 51-56). Bu nedenle nüfusun yapısının dikkate alınarak güvenlik önlemlerinin alınması gerekmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere, Türkiye'nin nispeten genç ve dinamik bir nüfus yapısına sahip olduğu genel kabul gören bir durumdur. Diğer yandan Türkiye'de nüfusun yaşlanmasında Batılı ülkelerde olduğu gibi iki demografik değişken benzer şekilde öne çıkmaktadır. Birincisi, geniş aileden çekirdek aileye doğru yaşanan dönüşüm ve kadının çalışma hayatında yer alması kadın doğurganlığının azalmasına neden olmuştur. İkincisi, toplumun sosyoekonomik açıdan değişmesiyle birlikte yaşam ve sağlık koşulları daha elverişli hale gelmiştir ve bunun sonucunda da ortalama yaşam beklentisi artmıştır. Ancak bu sürece yönelik hem ulusal güvenlik alanında hem de sosyal güvenlik alanında birtakım çalışmaların yapılması gerekir (Keskin ve Koçak, 2023, s. 285). Bilhassa yaşlıların korunmasına yönelik Türkiye'de yeni güvenlik önlemlerinin alınması önem arz etmektedir.

Türkiye'de demografik değişimin bir nedeni de ölümlerdir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bugüne ölümlülük düzeyi ve yapısı, ülkede yaşanan sosyoekonomik ve demografik dönüşüm sürecine paralel olarak önemli ölçüde değişmiştir. Cumhuriyet'in kurulduğu yıllarda 13,7 milyon olan Türkiye nüfusu, bugün 86 milyona ulaşmıştır. Bu süreçte, her bin nüfus başına düşen ölüm sayısını gösteren kaba ölüm hızı, 1940 yılında binde 31 seviyesinden 2019 yılında binde 5,3 seviyesine inmiştir. Aynı dönemde doğuştan yaşam beklentisi de 33 yıldan 78,6 yıla yükselmiştir (Aysan, 2022, s. 617). Yani Türkiye'de ölüm oranı giderek azalmaktadır. Ölüm oranının azaldığı ve nüfusun yaşlandığı Türkiye'de buna yönelik iç güvenlik sistemlerinin yeniden değerlendirilmesi gerekir.

Peker tarafından ileri sürülen yaklaşıma göre, Türkiye'nin de dâhil olduğu çevre ülkelerde uzun süre yüksek seyreden mortalite hızları, sanayileşme olgusundan bağımsız biçimde 1935-1955 yılları arasında beklenmedik bir ivmeyle düşüş göstermiştir. Bu demografik dönüşümün temel belirleyicisi, Batı toplumlarında geliştirilen tıbbi teknoloji ve materyallerin, kapsamlı halk sağlığı programları aracılığıyla çevre ülke toplumlarına kamusal bir hizmet olarak sunulmasıdır. Buna karşılık doğurganlık oranlarının yüksek düzeyini koruması sonucunda, çevre ülkelerde nüfus artış hızı tarihsel süreçte daha önce hiçbir coğrafyada gözlemlenmeyen bir seviyeye ulaşmıştır. Bu bağlamda, söz konusu ülkelerde nüfusun ikiye katlanma süresi 24 ila 30 yıl gibi oldukça kısa bir zaman aralığına gerilemiştir. Tarımsal kalkınma modelinin hâkim olduğu bir dönemde gerçekleşen bu demografik büyüme, çevre ülkeleri bekleyen nüfus sorunsalını sanayileşmiş toplumların gündemine taşımış ve evrensel bir tartışma zemini oluşturmuştur. Bu tartışmaların odağında ise, nüfusun bu

denli yüksek bir hızla artması karşısında “ortak geleceğin seyri” ile bu doğrultuda ulusal güvenliğin tesisi adına geliştirilmesi gereken kamusal stratejiler yer almaktadır (Peker, 2016, s. 137). Ölüm oranlarının belirgin biçimde arttığı ve yaşlı nüfusun görece artış gösterdiği Türkiye’de, ulusal güvenliğin zafiyete uğramaması ve toplumun güvenliğinin temin edilmesi amacıyla hem asayiş hem de genel güvenlik alanlarında kapsamlı çalışmaların yürütülmesinin zorunlu olduğu değerlendirilmektedir.

Sonuç

Çalışmanın genelinde ortaya konulmaya çalışıldığı gibi Türkiye Cumhuriyeti’nde güvenlik politikalarını belirleyen önemli etkenlerden birisi de nüfus değişimleridir. Türkiye’de Cumhuriyetin ilk yıllarında yüksek olan doğum oranı, bu durumunu 1970’li yılların sonuna kadar korumuştur. Ancak doğum oranı yüksek olmasına rağmen 1950 öncesinde bebek ölüm oranı da yüksek olduğu için nüfus patlaması, bebek ölüm oranının düşmeye başladığı 1950 sonrasında denk gelir. Ölüm oranları ise hayat standartlarının yükselmesi sonucu 1950’den sonra sürekli olarak azalmıştır. Buna paralel olarak 1940’lı yıllarda Türkiye’de ortalama insan ömrü 30-35 yıl iken günümüzde 78-81 yıla çıkmıştır. Ayrıca Türkiye artık genç nüfusunun fazlalığı ile övünen bir ülke olmaktan çıkmaktadır. Çünkü medyan yaş yükselmekte ve 25 yaş altı nüfusun toplam nüfus içindeki payı azalmaktadır. Bu nedenle Türkiye’de iç güvenlik politikaları mevcut yaş grupları bağlamında yeniden ele alınmalı ve bilhassa hem orta yaş hem de yaşlı grubun güvenliğini sağlamaya yönelik çalışmalar hızlandırılmalıdır.

Bu çalışma, demografik değişimlerin Türkiye’nin güvenlik yapısı üzerindeki etkilerini çok boyutlu bir çerçevede ele alarak, nüfus dinamiklerinin ulusal güvenlik politikalarının belirleyici unsurlarından biri hâline geldiğini ortaya koymaktadır. Türkiye’de doğurganlık oranlarının düşmesi, yaşam beklentisinin artması ve nüfusun giderek yaşlanması, güvenliğin yalnızca askeri tehditler bağlamında ele alınamayacağını göstermektedir. Bu dönüşüm, güvenliğin sosyal, ekonomik ve demografik boyutlarıyla birlikte değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Türkiye’nin demografik geçiş sürecinde üçüncü aşamada bulunması ve dördüncü aşamaya yaklaşması, yaş yapısındaki değişimi stratejik bir güvenlik parametresi hâline getirmektedir. Yaşlı nüfus oranındaki artış; sosyal güvenlik sistemleri, sağlık hizmetleri ve bakım mekanizmaları üzerinde artan bir baskı oluşturmakta, bu durum iç güvenlik ve toplumsal istikrar açısından yeni risk alanları üretmektedir. Buna karşılık Türkiye’nin görece genç nüfus yapısı, uygun politikalarla desteklendiği takdirde güvenlik açısından bir avantaj alanı yaratma potansiyelini korumaktadır.

Demografik değişimlerin güvenlikle kesiştiği bir diğer temel alan göç olgusudur. Türkiye’nin yoğun iç ve dış göçlere maruz kalması, nüfusun mekânsal dağılımında dengesizliklere yol açmakta ve toplumsal uyum, kamu düzeni ve ekonomik güvenlik üzerinde baskı oluşturmaktadır. Özellikle kitlesel ve düzensiz göç hareketleri, demografik yapıyı kısa sürede dönüştürerek güvenlik algılarını derinleştirmekte ve tehdit tanımlarını yeniden şekillendirmektedir. Bu yönüyle göç, ulusal güvenliği doğrudan etkileyen yapısal bir değişken niteliği taşımaktadır.

Çalışmada elde edilen bulgular, demografik güvenlik ile ekonomik güvenlik arasında güçlü bir karşılıklı bağımlılık bulunduğunu göstermektedir. Nüfusun hızlı ve plansız değişimi; kamu harcamalarının artmasına, iş gücü piyasasında dengesizliklere ve sosyal güvenlik sistemlerinin sürdürülebilirliğinin zayıflamasına neden olmaktadır. Bu durum, ekonomik kırılganlıkların güvenlik risklerine dönüşmesine zemin hazırlamakta ve güvenliğin bütüncül niteliğini daha görünür kılmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye’de demografik değişimler güvenlik politikalarının tamamlayıcı bir unsuru değil, doğrudan belirleyici bir bileşeni olarak ele alınmalıdır. Nüfusun yaşlanması, doğurganlık oranlarının düşmesi ve göç kaynaklı dönüşümler; iç güvenlikten ulusal güvenliğe kadar geniş bir etki alanı üretmektedir. Bu nedenle güvenlik anlayışının, demografik gerçekliklerle uyumlu biçimde yeniden yapılandırılması ve nüfus politikalarıyla entegre edilmesi, Türkiye’nin uzun vadeli güvenliğinin sağlanması açısından stratejik bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

Kaynakça

- Akdur, R. (1993). Demografik ve Sosyo-Kültürel Gelişmelerin Sağlık Hizmetlerine Yansımaları. *Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Dergisi*, 3(1), 1-5.
- Akyaya, M.A. (2025). Türkiye'nin Azalan Doğurganlık Oranı ve Nüfus Politikaları Kurulu'nun Değerlendirilmesi. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(49), 286-304.
- Aydemir, İ. & Yaşar, M. E. (2020). Demografik Değişim Kuramının Sağlık, Hastalık ve Sağlık Harcamaları Üzerindeki Etkisine İlişkin Literatür Değerlendirmesi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 102-116.
- Aydın, C. (2008). Ekonomik Güvenlik: Türkiye Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Harran Üniversitesi, Şanlıurfa*.
- Aysan, M. F. (Ed.) (2022). Türkiye'de Nüfus ve Toplum. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Başel, H. (2011). Türkiye'de Nüfus Hareketlerinin ve İç Göçün Nedenleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (53), 515-542.
- Başkaya, Z. & Özkılıç, F. (2017). Türkiye'de Doğurganlıkta Meydana Gelen Değişimler (1980-2013). *Journal of International Social Research*, 10(54), 404-423.
- Bostan, H. & Sertkaya Doğan, Ö. (2019). Türkiye'nin Demografik Dönüşümü ve Nüfus Projeksiyonlarına Göre Fırsatlar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24(41), 61-90.
- Can, B. & Avcı, S. (2021). Demografik Geçiş Teorisi Açısından Türkiye'nin Demografik Geçiş Aşamaları ve Nüfuslanma Süreci. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26(46), 229-252.
- Can, B. (2023). Demografik Geçiş Sürecinin Epistemolojisi ve Nüfus Yaşlanmasına İlişkin Genel Bir Değerlendirme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 23(60), 495-543.
- Coşan, B. (2022). Türkiye'de Doğurganlığın Değişimi: Sosyal Politika Açısından Riskler ve Fırsatlar. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22(56), 597-617.
- Coşkun Yılmaz, S. (2023). Türkiye'de Nüfus Artışı ve Ekonomik Gelişme Arasındaki İlişki. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi* 10(2), 313-329.
- Çuhadar, S. G. & Lordoğlu, K. (2016). Demografik Dönüşüm Sürecinde Türkiye'de Yaşlanma ve Sorunlar. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (54), 63-80.
- Değirmenci, E. (2025). *Demografik Değişim ve Finansal Derinlik: Türkiye Örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Dimadius, R. & Vilpiðauskas, R. (2005). The Concept of Economic Security and The Principles of Economic Security Policy in Lithuania. *Lithuanian Annual Strategic Review*, 3(1), 249-266.
- Gökburun, İ. & Sertkaya Doğan, Ö. (2023). İstanbul'un Demografik Dönüşüm Süreci Üzerine Bir İnceleme. *Kent Akademisi*, 16(4), 2440-2459.
- Güler, A. (2021). Göç Olgusunun Çok Boyutlu Etkileri ve Türkiye'ye Yansımaları. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 218-239.
- Gündoğdu, S. (2023). Uluslararası Politikada Bir Etki Aracı Olarak Siber Güvenlik ve Türkiye'nin Siber Güvenlik Politikası Uygulaması: Ulusal Siber Olaylara Müdahale Merkezi (USOM). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33(3), 1151-1166.
- Hisarlıoğlu, F. (2019). Toplumsal Güvenlik. *Güvenlik Yazıları Serisi*, 1-9.
- Keskin, F. & Koç, İ. (2023). Cumhuriyetin 100. Yılında Türkiye'nin Demografik Yapısı ve Öncelik Alanları. *Nüfusbilim Dergisi*, 45, 5-27.
- Keskin, M. & Koçak, H. (2023). Türkiye'de Nüfusun Yaşlanması Üzerine Bir Swot Analizi. *Sosyolojik Düşün*, 8(2), 275-303.
- Kiser, C. V. (1952). Population and Security. *The Analysts Journal*, 8(2), 51-56.
- Kömürçüler, O. (2022). Türkiye'nin Ulusal Ekonomik Güvenliğine Yönelik Bölgesel Tehditler ve Fırsatlar. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Kurtkapan, H. (2019). Türkiye'de Demografik Dönüşümün Sosyal Yansımaları ve Yaşlılık. *Sosyal Güvence*, (15), 27-46.
- Küçükşahin, A. (2006). Güvenlik Bağlamında, Risk ve Tehdit Kavramları Arasındaki Farklar Nelerdir ve Nasıl Belirlenmelidir? *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 2(4), 7-41.
- Özbay, M. & Karaca, R. K. (2025). Göçlerin Güvenlik Ortamındaki Yeri ve Suriyeli Göçü Kapsamında İstanbul Örneği. *Öneri Dergisi*, 20(64), 703-728.
- Özdemir, F. & Sertkaya Doğan, Ö. (2022). Türkiye'de Bölgelerarası İç Göçlerin Kentleşmeye Etkileri: İstanbul Örneği. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(4), 432-450.
- Peker, M. (2016). Türkiye'de Nüfussal Dönüşüm. *Sosyoloji Dergisi*, (34), 133-196.
- Sancak, K. (2013). Güvenlik Kavramı Etrafındaki Tartışmalar ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 3(1),123-134.

- Seyhun, Ö.K. (2006). *Avrupa Birliği'ndeki Demografik Dönüşümün Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Üyeliği Çerçevesinde İş Gücü Piyasalarına Yansımaları*. Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Şahin, M.S. (2022). *Göç Yönetimi ve Güvenlik*. Güvenlik Çalışmaları ve Türkiye'de İç Güvenlik Yönetimi. (Ed. Cengiz Özel). Ankara: TİAV Yayınları.
- Toktaş, Ş., Çiftçi, O., Baygeld, M.R., Beşgül, B., Diñçel, Y. & Öztürk, E. (2023). 21. Yüzyılın İlk Yarısında Yeni Güvenlik Tehditleri. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Turğut, F. (2017). Tarihsel Süreçte Aile Kurumunun Dönüşümü ve Geleceğine Yönelik Çıkarımlar. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 1(1), 93-117.
- Tümtaş, M. S. & Ergun, C. (2016). Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1347-1359.
- Ursavaş, U., Apaydın, Ş. & Ursavaş, N. (2021). Türkiye'de Demografik Faktörlerin Büyüme Yavaşlaması Üzerindeki Etkisi. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 646-659.
- Varlık, A.B. (2012). Ulusal Güvenlik, *21'inci Yüzyılda Prens: Devlet ve Siyaset Yönetimi*. (der., Ümit Özdağ). Ankara: Kripto Yayınları, 613-648.
- Wæver, O. (2008). The Changing Agenda of Societal Security. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(18), 151-178.
- Yılmaz, H. & Elmas, A. (2018). Türkiye'de Demografik Fırsat Penceresi Üzerine İnceleme. *Innovation and Global Issues Congress III*, 83-85.